

AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMENİN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Okutman Ela Akgün Özbek
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü
İngiliz Dili Eğitimi Anabilim Dalı
Eskişehir
eakgun@anadolu.edu.tr

Özet

Yaklaşık 150 yıllık bir tarihi olan uzaktan öğretim bu uzun geçmişinde belki de günümüzde olduğu kadar hiç tartışılmamıştır. Bunun nedenlerinden biri de uzaktan eğitimin pek çok eğitimci ve kurum tarafından bir eğitim türü ve alanı olarak uzun süre yok sayılmasıdır. Ancak değişen ekonomik, sosyolojik ve teknolojik koşullar uzaktan eğitimi eğitim tartışmalarının neredeyse merkezine çekmiş, açık ve uzaktan öğrenme dünyada eğitim paradigmasını etkileyen bir konu haline getirmiştir. Bu çalışmada dünyada ve Türkiye’de açık ve uzaktan eğitimin günümüzdeki durumu, açık ve uzaktan öğrenmeye artan ilginin demografik, ekonomik, sosyolojik ve teknolojik nedenleri, yaşanan gelişmeler ve yükselen eğilimler ele alınacak, yükselen eğilimlere bağlı olarak ortaya çıkan yeni sorunlara ve bu sorunların nedenlerine kısaca değinilecektir.

Anahtar Sözcükler: Açık ve uzaktan öğrenme, eğilimler, sorunlar.

THE CURRENT SITUATION OF OPEN AND DISTANCE EDUCATION

Abstract

Distance education which has a history of about 150 years has probably not been a topic of such discussion in its long history. One of the reasons for this is that it has long been disregarded as a form and field of education by many educators and institutions. Nevertheless, changing economic, sociological and technological conditions have made distance education almost the center of educational debates, and open and distance education has become a topic that has an impact on the paradigm of education in the world. In the present study, the situation of open and distance learning; the demographic, economic, sociological and technological reasons for the increasing interest in open and distance learning, recent developments and increasing trends will be discussed and the problems resulting from these trends and their reasons will be touched upon.

Key Words: Open and distance learning, trends, problems.

GİRİŞ

Yaklaşık 150 yıllık bir tarihi olan uzaktan öğretim bu uzun geçmişinde belki de günümüzde olduğu kadar hiç tartışılmamıştır. Uzaktan eğitimin önemli teorisyenlerinden Otto Peters’a (2010) göre bunun nedeni uzaktan eğitimin pek çok eğitimci ve kurum tarafından bir eğitim türü ve alanı olarak uzun süre yok sayılmasıdır (s.9). Ancak değişen ekonomik, sosyolojik ve teknolojik koşullar uzaktan eğitimi eğitim tartışmalarının neredeyse merkezine çekmiş, açık ve uzaktan öğrenme dünyada eğitim paradigmasını etkileyen bir konu haline getirmiştir. Bu çalışmada dünyada ve Türkiye’de açık ve uzaktan eğitimin günümüzdeki durumu, açık ve uzaktan öğrenmeye artan ilginin nedenleri, yaşanan gelişmeler ve yükselen eğilimler ele alınacak, yükselen eğilimlere bağlı olarak ortaya çıkan yeni sorunlara kısaca değinilecektir.

SAYILARLA AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMENİN GÜNÜMÜZDEKİ DURUMU

Howell, Williams ve Lindsay (2003) uzaktan eğitimi etkileyen otuz iki eğilimi inceledikleri araştırmalarında her geçen gün daha fazla ders, program ve derecenin uzaktan eğitim yoluyla sağlandığını belirtmişlerdir. 2000li

yıllara kadar sayıları sınırlı olan uzaktan eğitim kurumları veya uzaktan eğitim hizmeti veren kurumların sayısı 21. Yüzyılın başlangıcından itibaren hızla artmaktadır. Kanwar (2012a) 2012'de Commonwealth'de 28, 14'ü Hindistan'da olmak üzere Asya'da toplam 70 açık üniversite olduğunu bildirmektedir. Yine öğrenci sayılarına göre en büyük üniversiteler incelendiğinde sıralamada açık üniversitelerin çoğunlukta olduğu söylenebilir (List of Largest Universities, 2014). Listede yer alan pek çok diğer üniversite de açık ve uzaktan eğitim vermektedir. Herhangi bir uzaktan eğitim programına veya uzaktan verilen derse kayıtlı öğrenci sayısı da hızla artmıştır. Radford (2011) 1999-2000, 2003-2004 ve 2007-2008 yılları arasında herhangi bir uzaktan eğitim dersi veya programına kayıtlı öğrencilerin yüzdesi incelemiş ve aşağıdaki verileri sunmuştur (s.4):

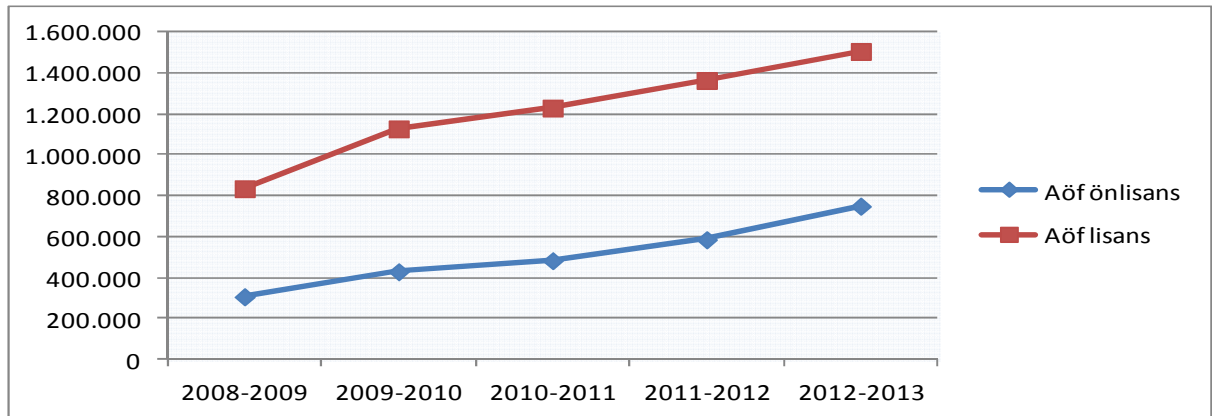
Tablo 1: 1999-2000, 2003-2004 Ve 2007-2008 Yılları Arasında Herhangi Bir Uzaktan Eğitim Dersi Veya Programına Kayıtlı Öğrencilerin Yüzdesi

	1999-2000	2003-2004	2007-2008
Açıköğretim yoluyla verilen bir derse kayıt olan öğrencilerin yüzdesi	%8	%16	%20
Bir açıköğretim programına kayıtlı öğrencilerin yüzdesi	%2	%5	%4

The Sloan Consortium'un 2012'de gerçekleştirdiği araştırmanın sonuçlarına göre Amerika Birleşik Devletleri'nde 2011 güz döneminde 6,7 milyondan fazla öğrenci en az bir uzaktan eğitim dersi almıştır ve yükseköğretim öğrencilerinin %32'si en az bir dersi çevrimiçi olarak almaktadır. Bu sayılar 2013 yılına kadar artış göstermiş 2013 yılında yükseköğretim öğrencilerinin 7,1 milyonu en az bir çevrimiçi ders almıştır (The Sloan Consortium, 2013). Kanwar (2012a) ise Asya'nın ise çevrimiçi kayıta en yüksek oranlara sahip olduğunu bildirmiştir.

Türkiye'de de uzaktan eğitime ilgi gittikçe artmaktadır. 2012 yılı itibarıyla 82 üniversitede açık ve uzaktan eğitim dersleri verilmektedir (Bkz. Ek 1). Bu üniversitelerin bir kısmında önlisans, lisans, lisansüstü ve meslek yüksekokulu kapsamında açık ve uzaktan eğitim hizmeti verilmekteyken Hacettepe Üniversitesi'nde olduğu gibi bir kısmında ise uzaktan eğitim desteği yalnızca kampüs öğrencilerine sağlanmaktadır.

Açılan program sayısına bağlı olarak da uzaktan eğitim öğrencisi sayısı da dramatik bir yükseliş göstermiştir. Grafik 1'de Açıköğretim sistemine yeni kayıt yaptıran önlisans ve lisans öğrencilerinin son 5 yıl içerisindeki dağılımı gösterilmiştir:

Grafik 1: 2008-2013 Yıllarında Açıköğretime Kayıt Yaptıran Öğrenci Sayıları

Grafikten de anlaşılacağı üzere açıköğretim önlisans programlarına kayıt yaptıran öğrencilerin sayıları önemli biçimde artmıştır.

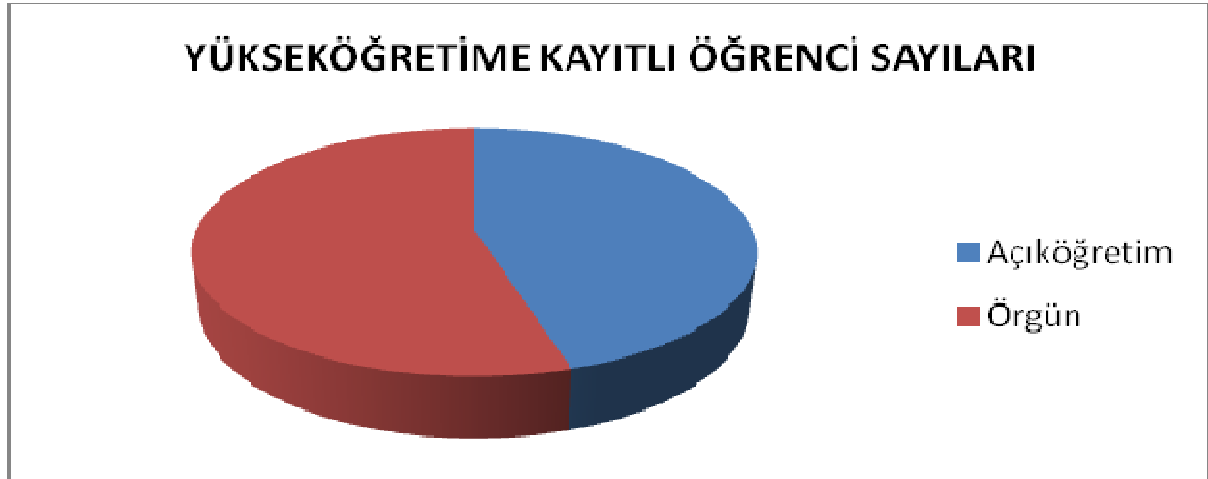
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM, 2013) verilerine göre 2012-2013 Öğretim yılında üniversitelere 984.191 öğrenci yeni kayıt yaptırmış ve toplam öğrenci sayısı 4.975.690'a ulaşmıştır. Bu sayılara önlisans, lisans, ikinci öğretim, lisansüstü ve tıpta ihtisas öğrencilerinin sayıları da dâhil edilmiştir. Bu öğrencilerden açıköğretime yeni kayıt olanların sayısı önlisansa 151.618 iken lisansa 61.868 olmuştur. Toplam sayılara

bakıldığında açıköğretim önlisans öğrencilerinin sayısı 749.965 iken lisansta 1.506.887'ye ulaşmıştır ve açıköğretimdeki toplam öğrenci sayısı 2.256.852 olmuştur. Tablo 2'de ÖSYM verilerine göre Türkiye'de lisans ve önlisans programlarına yeni kayıt yaptıran öğrenciler ve toplam öğrenci sayıları verilmiştir.

Tablo 2: 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011, 2011-2012 ve 2012-2013 yıllarında ÖSYM Öğrenci Sayıları (ÖSYM, 2009; ÖSYM, 2010; ÖSYM, 2011; ÖSYM, 2012; ÖSYM, 2013a).

	Açıköğretim Önlisans		Açıköğretim Lisans		Toplam Öğrenci Sayıları (Örgün+AÖF)	
	Yeni kayıt	Toplam	Yeni kayıt	Toplam	Yeni kayıt	Toplam
2008-2009	125.356	306.770	168.667	835.766	869.619	2.924.281
2009-2010	101.159	429.273	117.660	1.127.944	848.894	3.529.334
2010-2011	100.482	483.437	84.722	1.230.486	835.915	3.817.086
2011-2012	113.216	586.233	74.212	1.365.261	881.745	4.315.836
2012-2013	151.618	749.965	61.868	1.506.887	984.191	4.975.690

Diğer bir deyişle Türkiye genelinde açıköğretime kayıtlı öğrencilerin sayısı tüm yüksek öğretim öğrencilerinin sayısının neredeyse yarısı olmuştur.

Grafik 2: Yükseköğretime Kayıtlı Açıköğretim Öğrencilerinin Örgün Öğrencilere Oranı – 2012-2013 Akademik Yılı

Uzaktan eğitime artan ilgi arttıkça, açık ve uzaktan eğitim akademik camiada da sıklıkla tartışılan bir konu haline gelmiştir. Öyle ki Guri-Rosenblit uzaktan öğretim ve açık üniversitelerin yükseköğretimin kısıyında bir konumdayken artık merkezine kaymakta olduğunu bildirmiştir (Aktaran Peters, 2010, s.9).

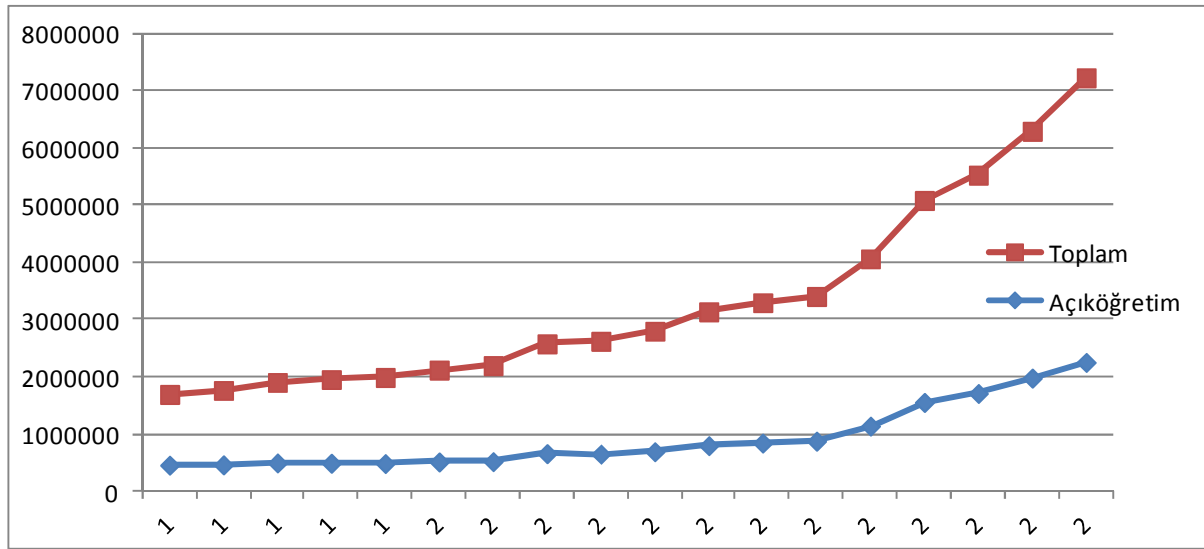
Açık Ve Uzaktan Öğrenmeye Artan İlginin Nedenleri

Açık ve uzaktan öğrenmeye ilginin artmasının nedenleri genelde bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler olarak düşünülebilir. Oysa uzaktan eğitimin yaygınlaşmasının demografik, ekonomik, sosyolojik ve teknolojik pek çok nedeni vardır. Holmberg'e göre özellikle uzaktan öğretim üniversitelerinin kurulmasının politik, ekonomik ve eğitsel nedeni arasında pek çok ülkede yükseköğretim olanaklarının artırılmasına duyulan ihtiyaç, pek çok sorumluluğu olan yetişkinlerin potansiyel yükseköğretim öğrencisi olması, bireylerle toplumlara yetişkinler ve dezavantajlı gruplara eğitim olanağı sunarak hizmet etme isteği, pek çok meslek grubunda daha ileri düzeyde eğitim ihtiyacı, eğitsel yenilikleri destekleme ihtiyacı ve aracılı eğitimde eğitsel kaynakların ekonomik bir biçimde kullanılması olarak özetlenebilir (Aktaran Simonson ve diğerleri, 2012, s. 41).

Howell, Williams ve Lindsay (2003) var olan yükseköğretim altyapısının artan nüfusun yükseköğretim talebini karşılamakta yetersiz kaldığını bildirmişlerdir. Kanwar'ın (2012b) bildirdiğine göre 2000'de yükseköğretime katılım %19 iken bu oran 2007'de %27'ye çıkmıştır. Yine 2007'de 150 milyon yükseköğretim öğrencisi varken 2012'de yükseköğretim öğrencisi sayısı 165 milyon olmuştur ve bu sayının 2025'te 263 milyona yükselmesi

beklenmektedir (Kanwar, 2012a). Mevcut yerleşke üniversitelerinin bu talebi karşılaması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle, açık üniversiteler artan talebi karşılamak amacıyla kurulmuş, gittikçe yaygınlık kazanmıştır (Trindade, Carmo ve Bidarra, 2000, s. 17).

Türkiye'deki eğilim de dünyadaki eğilimlere paralellik göstermektedir. 1984-2010 yılları arasında yüksek öğretime talep hızla artmıştır. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi verilerine dayanarak sayılar incelendiğinde 1984-2010 yılları arasında yükseköğretime katılan öğrenci sayısı yaklaşık olarak 7,5 kat artmıştır ve artış 2008 yılından itibaren hızlanmıştır (Yavuz, M., 2012, s.10). Bu hıza paralel olarak 2008 itibarıyla açıköğretime katılan öğrenci sayısı da hızlı bir artış göstermiştir. Grafik 3'te de görüleceği üzere yükseköğretime kayıtlı öğrenci sayıları artıkça açıköğretim öğrenci sayılarına da artış gözlenmektedir.

Grafik 3: 1995-2013 Yıllarında Türkiye'de Yükseköğretime Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Yükseköğretime katılım yaşındaki nüfusun artışı da uzaktan öğretimin yaygınlaşmasında önemli bir etmen olarak görülmektedir. Kanwar (2012a) yükseköğretim çağındaki nüfusun özellikle Asya'da hızla arttığını bildirmiştir. Türkiye'de de 2009-2010 öğretim yılında 18-24 yaş arası bir yükseköğretim kurumuna yeni kayıt yaptıran öğrenci sayısı 675.403 iken (ÖSYM, 2010) 2011-2012 öğretim yılında yine 18-24 yaş arası yükseköğretime kayıt yaptıran öğrenci sayısı 717.393 olmuştur (ÖSYM, 2012b). 2012-2013 öğretim yılında ise bu sayı 775.389'a ulaşmıştır (ÖSYM, 2013b). Bu artışın yerleşke üniversiteleriyle karşılanamaması uzaktan eğitimi de bir anlamda değerlendirilmesi gereken bir fırsat olarak öne çıkarmıştır.

Açık ve uzaktan eğitimin yaygınlaşmasının en önemli nedenlerinden biri de şüphesiz bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelerdir. Burada çevrimiçi öğrenme kritik bir öneme sahiptir. Simonson ve diğerlerinin (2012, s. 125) açıkladığı üzere çevrimiçi öğrenme öğrencilere zaman ve mekândan bağımsız eğitim olanağı sağlaması; çevrimiçi bilginin kolayca güncellenebilmesi sayesinde öğrencilerin güncel bilgiye kolaylıkla erişebilmesi; öğrenci merkezli bir eğitime olanak sağlaması; küresel çapta iş görebilecek teknolojik donanıma sahip bireyler yetiştirmeye olanak sağlaması gibi nedenlerle oldukça avantajlı bir eğitim türü haline gelmiştir.

Açık ve uzaktan öğrenmenin gittikçe yaygınlaşan bir eğitim türü olmasının bir diğer nedeni de endüstri toplumunun yerini bilgi toplumuna bırakması olmuştur. Bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler dünyayı McLuhan'ın deyimiyle Küresel Köy haline getirmiş, başta İnternet olmak üzere dijital ortamların yaygınlaşması da bireylerin küresel bağlamda rekabet edebilecek düzeyde donanımlanmalarını gerektirmiştir. Burada ağ toplumunun gelişmesi önemli bir etken olmuştur (Özkul, 2010). Ağ toplumunun yaygınlaşmasıyla her geçen gün artan bilgi "dramatik bir şekilde yükseköğretim ve genel anlamda öğrenmeyi etkileyecektir (Howell, Williams ve Lindsay, 2003). Günümüzde bireyler kendilerini sürekli yenilemek ve küresel çapta rekabet edebilmek için var olan bilgilerini sürekli olarak tazelemek durumundadır. Çalışma yaşantısında olan erişkin bireylerin bu ihtiyacı

sağlamaları örgün eğitimle mümkün olmamaktadır ve yetişkinler bu nedenle gittikçe artan bir oranda uzaktan eğitimi tercih etmektedir. Howell, Williams ve Lindsay (2003) yetişkinlerin yükseköğrenime katılmalarında ciddi bir artış olduğunu bildirmişlerdir. Anadolu Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nde sağlanan sınavsız ikinci üniversiteye 2012-2013 yılında gösterilen yüksek talebin nedeni de bir bakıma budur. Buna ilave olarak çevrimiçi öğrenme de yaşamboyu öğrenme bağlamında oldukça önemli bir yere sahip olmuştur. Inoue (2009) yükseköğretim kurumlarının da yeni rollerinden birinin yaşamboyu öğrenmeye destek vermek olduğunu, kurumların yaşamboyu öğrenmeyi başta bilgi iletişim teknolojileriyle olmak üzere çeşitli şekillerde desteklemesi gerektiğini belirtmiştir (s. 23). Bu bağlamda üniversitelerin uzaktan öğrenenleri desteklemesi günümüzde sıklıkla dile getirilen bir konudur. Türkiye'de de üniversiteler uzaktan öğrenme ve e-öğrenmeyi stratejik planlarına dâhil etmekte bu yolda adımlar atmaktadırlar. Anadolu Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sakarya Üniversitesi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi bunlara örnek olarak gösterilebilir.

AÇIK VE UZAKTAN ÖĞRENMEDE YÜKSELEN EĞİLİMLER

Şüphesiz ki açık ve uzaktan öğrenmeye ilişkin en önemli gelişmelerden biri çeşitli şekillerde farklı uygulamalarla ortaya çıkan e-öğrenmenin hem uzaktan eğitimde hem de örgün öğretimi destekleyici bir unsur olarak yaygınlaşmasıdır. Daha önce de belirtildiği üzere, dünyada çevrimiçi ders alan öğrencilerin sayısı hızla artmaktadır ve bu öğrenciler yalnızca uzaktan eğitim programlarına kayıtlı öğrenciler değildir. Pek çok kampüs öğrencisi de çevrimiçi ders almaktadır. Amerika'da küresel çapta öğrenme teknolojileri sağlayıcıları için yatırım fırsatlarını değerlendiren Ambient Insight Research (2013) firmasının araştırmalarının sonucuna göre 2016 yılına kadar dünyanın pek çok bölgesinde e-öğrenmede hızlı bir artış beklenmektedir. Ambient Insight Research raporlarının özeti aşağıdaki tabloda kısaca özetlenmiştir:

Tablo 3: Ambient Insight Research Raporlarına Göre E-Öğrenmenin Geleceği (Ambient Insight Research, 2013).

BÖLGELER	2011 CİRO	BÜYÜME HIZI	TAHMİNİ 2016 CİROSU
Ortadoğu e-öğrenme piyasası	378.4milyon \$	%8.2	560.7milyon \$
Asya e-öğrenme piyasası	5.2milyar \$	%17.3	11.6milyar \$
Doğu Avrupa e-öğrenme piyasası	583.2milyon \$.	%16,9'dur	1.2milyar \$
Batı Avrupa e-öğrenme piyasası	6.1milyar\$	%5.8	8.1milyar \$
Latin Amerika e-öğrenme piyasası	1.6 milyar \$	%14.6	2.29milyar \$
Kuzey Amerika e-öğrenme piyasası	21.9milyar \$	%4.4	27.2milyar \$

Araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı üzere tüm dünya da e-öğrenme gittikçe yaygınlaşmakta, e-öğrenme ürün ve hizmetlerinde bir artış gözlenmektedir. Türkiye'de bu konuda yapılmış bir çalışma ve sayısal veriler bulunmamasına rağmen artık pek çok kurum e-öğrenme konusunda atılımlar yapmakta, başta üniversiteler olmak üzere pek çok kurum e-öğrenme hizmeti sağlamaktadır.

E-öğrenmenin yaygınlaşması, bilginin her an her yerde ulaşılabilir olması ve küresel rekabetin yaşamboyu öğrenmeyi neredeyse bir zorunluluk haline getirmesi öğrenme olanaklarının herkese açılmasını da beraberinde getirmiş, bu bir Açık Eğitim Hareketine dönüşmüştür. Açık Eğitim hareketinin amacı bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler doğrultusunda bilginin her an herkesçe gittikçe daha fazla erişilebilir olmasının çeşitli sektörlerle yansımaları eğitim alanında da etkili bir şekilde kullanmaktır. Bu bağlamda Açık Eğitimin amacı Avrupa Birliği tarafından "Bilgi İletişim Teknolojilerinin eğitimdeki engelleri azaltmak ve işbirliği, (hem geleneksel hem de yeni kanallar ve piyasalarda) aşağıdan yukarıya uygulamalar ve kullanıcının aynı zamanda öğrenme içeriğinin yaratıcısı olduğu yaratıcı öğrenme yollarını desteklemek" olarak belirlenmiştir (Public Consultation, t.y., s.1).

Açık Eğitim Hareketi'nin yansımalarından biri Kitlesele Açık Çevrimiçi Dersler (KAÇD-MOOC) olmuştur. MOOC (KAÇD) terimi ilk olarak 2008'de Dave Cormier tarafından «Connectivism and Connective Knowledge» dersi için kullanılmış daha sonra 2011'de Sebastian Thrun Artificial Intelligence adlı dersi yine bir KAÇD olarak hizmete sunmuştur (Yuan & Powell, 2013). Günümüzde MIT, Stanford, Harvard, Princeton gibi pek çok saygın üniversite geniş kitlelere internet üzerinden ücretsiz olarak ders alma olanağı sağlamaktadır. Örneğin 2012 Aralık ayı

itibarıyla MIT 2150, Online Learning Initiative 16, EdX 9, Coursera ise 207 dersi çevrimiçi olarak kitlelere açmıştır.

Açık Eğitim Hareketinde Açık Eğitsel Kaynakların (OER) yaygınlaşması önemli rol oynamıştır. Downes (2011) Açık Eğitsel Kaynakları “eğitimi desteklemek amacıyla ücretsiz olarak erişilebilen, tekrar kullanılabilen, değiştirilebilen ve herkesle paylaşılabilen malzemeler”; yine Atkins, Brown ve Hammond (2007) Açık Eğitim Kaynaklarını kamuya mal olmuş ya da başkaları tarafından özgür kullanıma ya da tekrar işlemeye açık, herhangi bir telif hakkı sözleşmesi kapsamında yayınlanmış, öğrenme, öğretme ve araştırma kaynaklarıdır. Bu kaynaklar, baştan sona bir dersi, ders materyallerini, modülleri, ders kitaplarını, videoları, testleri, yazılımları ve diğer başka araçları, materyalleri ya da bilgiye ulaşmak için kullanılan teknikleri içerirler (Aktaran Kurşun, 2012).

olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda Açık Eğitim hareketi bireylere oldukça esnek ve bireyselleştirilmiş eğitim olanağı sunmaktadır. Bu nedenle Açık Eğitim hareketinin amacı yaşamboyu öğrenme bağlamında okulu erken bırakanlardan, örgün eğitim alanlara kadar geniş bir yelpazede daha adaletli bir eğitim fırsatı sağlamak olarak değerlendirilebilir. Connexions buna örnek olarak gösterilebilir. 2012 Aralık itibarıyla 1251 koleksiyonda toplanmış 21135 tekrar kullanıma uygun modül kitlelerin kullanımına açılmıştır. Kanwar (2012a) 13 Asya üniversitesinin de Açık Eğitsel Kaynaklar üretip kullanmakta olduğunu bildirmiştir.

Türkiye’de eğitsel kaynaklara erişim henüz dünyadaki kadar yaygınlaşmamış olsa da pek çok üniversite bu konuda girişimlerde bulunmaktadır. Anadolu Üniversitesi’nde Yunus Emre Portalı ile pek çok e-kitap, televizyon yayını, video gibi eğitsel malzemeleri halkın kullanımına açılmış daha sonra e-öğrenme Portalı ile daha geniş kitlelere ulaşılması hedeflenmiştir. Kullanıcı bazında özelleştirilmiş modüler bir yapıda ünite ve etkinliklere ayrılmış rol tabanlı bir hiyerarşiyle yönetilen e-Öğrenme Portalında her programa ait bir web sitesi ve ders bazında sunulan konu anlatımı, sunum, alıştırma soruları, dosya, belge, belgesel, fotoğraf galerisi ve web bağlantısı gibi e-öğrenme malzemeleri bulunmaktadır (<http://eogrenme.anadolu.edu.tr/sayfalar/portal-hakkinda.aspx>). Buna ek olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinin kitlesel kullanıma açtığı eğitsel kaynaklar da örnek olarak gösterilebilir.

Açık ve Uzaktan Öğrenmede gözlemlenen eğilimler her yıl yükseköğrenime yön vereceği öngörülen eğilimlerin ele alındığı Horizon Report’ta özetlenmektedir. Horizon Report’ta sözü edilen eğilimlerin Açık ve Uzaktan Eğitimdeki eğilimleri yansıttığı söylenebilir. Tablo 4’te son 5 yılda Horizon Report’ta yer verilen eğilimler özetlenmiştir:

Tablo 4: 2010-2011-2012-2013-2014 Yıllarında Horizon Report’ta Ele Alınan Eğilimler (Johnson ve diğerleri, 2010; Johnson ve diğerleri, 2011; Johnson ve diğerleri, 2012; Johnson ve diğerleri, 2013; Johnson ve diğerleri, 2014)

	1 YIL VEYA DAHA KISA	2-3 YIL	4-5 YIL
HORIZON REPORT 2010	Mobil bilişim Açık içerik	Elektronik kitaplar Basit arttırılmış gerçeklik	Mimik tabanlı bilişim Görsel veri analizi
HORIZON REPORT 2011	Elektronik kitaplar mobil	Arttırılmış gerçeklik Oyun-Tabanlı Öğrenme	Mimik-Tabanlı Bilişim Öğrenme Analitikleri
HORIZON REPORT 2012	Mobil Uygulamalar Tablet Bilişim	Oyun-Tabanlı Öğrenme Öğrenme Analitikleri	Mimik-Tabanlı Bilişim Şeylerin İnterneti
HORIZON REPORT 2013	Kitlesel Açık Çevrimiçi Dersler Tablet Bilişim	Oyunlar ve Oyunlaştırma Öğrenme Analitikleri	3 Boyutlu Baskı Giyilebilir Teknolojiler
HORIZON REPORT 2014	Sosyal Medyanın Her yerde Her Zamanlığı Çevrimiçi, Karma ve İşbirlikçi Öğrenmenin Birleşmesi	Veriye dayalı öğrenme ve değerlendirmenin yükselişi Öğrencilerin tüketiciden yaratıcıya dönüşmesi	Değişime hızlı yaklaşımlar Çevrimiçi öğrenmenin evrimleşmesi

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak son derece hızlı bir değişim gösteren açık ve uzaktan öğrenmede de bu eğilimlerin gözlemlendiği belirtilebilir. Örneğin e-kitapların yaygınlaşması, mobil öğrenme, tablet bilişim, sosyal

medyanın eğitimde ve özellikle uzaktan öğrenmede kullanılması, Kitleleşmiş Açık Çevrimiçi Dersler açık ve uzaktan öğrenmeyi de derinden etkileyen eğilimler olarak ele alınabilir.

Açık ve Uzaktan Öğrenmede Yükselen Eğilimlere Bağlı Sorunlar

Bireylere esnek bir öğrenim olanağı sunan Açık Eğitim beraberinde bazı sorunları da getirmiştir. Howell, Williams ve Lindsay'ın (2003) öngördüğü en önemli sorunlardan bir tanesi açık derslerde ders veya program tamamlama oranlarının düşük olmasıdır. Örneğin Carr (2012), MIT'de bir elektrik dersine kaydolmuş öğrencilerden yalnızca 23,000'inin ilk problem setini bitirdiğini ve yalnızca 7000 öğrencinin dersi tamamladığını bildirmiştir. Görünen odur ki kişiler Açık Derslere kaydolmakta, ancak dersleri tamamlamamaktadır.

Açık ve uzaktan öğrenmede yeni gelişen teknolojilerle birlikte ortaya çıkan diğer bir sorun ölçme değerlendirme olmuştur. Kınalıoğlu ve Güven (2011) uzaktan eğitimde ölçme değerlendirmeye ilişkin yaptıkları çalışmada çevrimiçi değerlendirme ortamlarının güvenliği, sistemde bulunan çok fazla ölçme aracının öğretim elemanlarının teknik bilgilerinin yeterli olmaması nedeniyle kullanılmaması, çok kalabalık gruplarda [KAÇD örneğinde olduğu gibi] ölçme araçlarının etkili bir şekilde kullanılmaması, öğrencilerin bilgisayar okur-yazarlık seviyeleri gibi konuların yeni uzaktan eğitim sistemlerinde ortaya çıkan sorunlar olduğunu tespit etmişlerdir. Özellikle KAÇD'lerde ölçme ve değerlendirme ya çoktan seçmeli sorularla yapılmakta ya da yazılı değerlendirme sürecine akran değerlendirmesi ile yürütülmektedir. Bu nedenle değerlendirmenin bu tür derslerde her zaman güvenilir olmayabileceği söylenebilir. Simonson ve diğerleri (2012) ise çevrimiçi ölçme-değerlendirmede karşılaşılan diğer bir sorunun kopya ve intihal olduğunu bildirmişlerdir. Yine özellikle KAÇD'lerde akran değerlendirmesi sürecinde kopya ve intihali denetleyecek mekanizmalar bulunmamaktadır. Örneğin en bilinen KAÇD sunucularından Coursera'da öğrenciler derse kayıt yaptırırken veya sınav olurken kopya çekmeyeceklerine dair onay vermekte ancak etkili kopya denetimi yapılamamaktadır.

Açık ve uzaktan öğrenmede en önemli sorunlardan biri kalite standartlarıyla ilgilidir. Bireyler tek başlarına öğrenme malzemelerinin kalite ve uygunluğunu değerlendiremezler. Gittikçe artan sayıda kurum ve kuruluşun açık ve uzaktan dersler vermesi akreditasyon ve kalite güvencesini önemli bir konu haline getirmiştir. Trindade, Carmo ve Bidarra (2000) her ne kadar kalite kesin bir kavram olmasa da tüm pedagojik deneyimlerin güvenilir ve yeterli olarak kabul edilmeden önce kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur (s.22). Howell, Williams ve Lindsay (2003) uzaktan eğitimdeki son eğilimleri değerlendirdikleri çalışmalarında uzaktan eğitimin tüketici memnuniyetini sağlamak ve hesap verebilirliğinin artırılması amacıyla kredilendirmenin önemli bir konu olduğunu ve bu konuda çalışmalar yapılması gerektiğini bildirmişlerdir. Ancak, böyle bir kredilendirme sistemi hem kredilendirme ölçütlerinin verilen program ve kullanılan ortamların çeşitliliğine bağlı olarak değişebilmesi hem de mevcut, üzerinde uzlaşmış ölçütlerin bulunmaması nedeniyle henüz kurulabilmiş değildir. Özellikle KAÇD'lerde kaliteli bir öğrenmenin sağlanması önemli bir sorun olarak bildirilmiştir (Yuan ve Powell, 2013). Bunda şüphesiz açık ve uzaktan öğrenme, özellikle de e-öğrenme sistemlerinin görece yeni olması da önemli bir etmendir.

Yükseköğretimde kalite güvencesinin sağlanması yükseköğretim politikalarıyla sağlanmaktadır ve bu görev Türkiye'de Yüksek Öğretim Kurumu'na (YÖK) verilmiştir (Özer, Gür ve Küçükcan, 2010, s. 15-16). Uzaktan eğitim kurum ve programlarının kalite güvencesi de dolayısıyla YÖK'ün denetimi altındadır. Ancak yeni YÖK yasa taslağı çalışmalarında "Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar" (YÖK, 2012) incelendiğinde uzaktan öğretim "Yükseköğretim kurumlarında öğretim faaliyetlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı olarak planlandığı ve yürütüldüğü, öğrenci ile öğretim elemanı ve öğrencilerin kendi aralarında karşılıklı etkileşimine dayalı olarak derslerin bizzat öğretim elemanı tarafından aynı mekânda bulunma zorunluluğu olmaksızın eşzamanlı biçimde verildiği öğretim" olarak tanımlanmış ve eşzamanlı etkinliklerle sınırlandırılmıştır. Uzaktan öğretimin bu sınırlı tanımı uzaktan eğitim etkinliklerinin dünyadaki örneklerine göre oldukça kısıtlı bir bağlamda ele alındığını göstermektedir ve bu nedenle kalite güvencesinin sağlanmasında operasyonel sorunlar ortaya çıkabilir.

SONUÇ

Açık ve uzaktan eğitim demografik, sosyolojik, teknolojik ve politik nedenlerle gittikçe yaygınlaşan bir eğitim türü olmaya başlamıştır. Pek çok araştırmacı açık ve uzaktan öğrenmenin yükseköğretimi değiştireceğini,

uzaktan öğretimin geleneksel öğretimin de içine gireceğini savunmaktadır (Peters, 2010, s.44; Carr, 2011;). Yeni gelişen teknolojilerle farklı boyutlar kazanan açık ve uzaktan öğrenmede şüphesiz ki kullanılan ortam ve teknolojilerin yapılarına bağlı olarak yeni sorunlar da ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yükseköğretim politikaları bu öngörülerini de değerlendirerek açık ve uzaktan öğrenmeyi destekleyici şekilde geliştirilmeli, olası sorunları önleyebilecek çözüm önerileri sunulmalıdır.

Not: Bu çalışma 24-26 Nisan 2014 tarihlerinde Antalya’da 21 Ülkenin katılımıyla düzenlenen 5th International Conference on New Trends in Education and Their Implications – ICONTE’ de sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Ambient Insight Research (2013). Ambient Insight Resource Library. 14 Ocak 2013 tarihinde <http://www.ambientinsight.com/News/PublishedContent.aspx> adresinden edinilmiştir.

Carr, N. (September 27, 2012). The Crisis in Higher Education. 7 Aralık 2012 tarihinde <http://www.technologyreview.com/featuredstory/429376/the-crisis-in-higher-education/> adresinden edinilmiştir.

Downes, S. (2011). Open Educational Resources: A Definition. 18 Ekim 2012 tarihinde <http://www.downes.ca/post/57915> adresinden edinilmiştir.

Howell, S.L., Williams, P.B. ve Lindsay, N.K. (2003). Thirty-two trends affecting distance education: An informed foundation for strategic planning. 9 Nisan 2012 tarihinde <http://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall63/howell63.html> adresinden edinilmiştir.

Inoue, Y. (2009). Linking self-directed lifelong learning and e-learning: Priorities for institutions of higher education. M. Stansfield ve T. Connolly (ed.). *Institutional transformation through best practices in virtual campus development: Advancing e-learning policies* (s. 22-37). New York: Information Science Reference.

Johnson, L., Levine, A., Smith, R., & Stone, S. (2010). The 2010 Horizon Report. Austin, Texas: The New Media Consortium.

Johnson, L., Smith, R., Willis, H., Levine, A., and Haywood, K., (2011). The 2011 Horizon Report. Austin, Texas: The New Media Consortium.

Johnson, L., Adams, S. ve Cummins, M. (2012). The NMC Horizon Report: 2012 Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium.

Johnson, L., Adams Becker, S., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A., ve Ludgate, H. (2013). NMC Horizon Report: 2013 Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium.

Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., Freeman, A. (2014). NMC Horizon Report: 2014 Higher Education Edition. Austin, Texas: The New Media Consortium.

Kanwar, A. (2012a). Democratising Higher Education through Open Education Resources: From Commitment to Action. Keynote Speech International Conference on Information (ICI 12) Kuala Lumpur, Malaysia 13 December 2012 27 September 2012, India. 10 Ocak 2013 tarihinde <http://www.col.org/resources/speeches/2012presentations/Pages/2012-12-13.aspx> adresinden edinilmiştir.

Kanwar, A. (2012b). Four decades of open and distance learning - Future directions. Keynote Presentation International Conference on ICT Culture in Education, 27 September 2012, India. 10 Ocak 2013 tarihinde <http://www.col.org/resources/speeches/2012presentations/Pages/2012-09-27.aspx> adresinden edinilmiştir.

Kınalıoğlu, İ.H. ve ve Güven, Ş. (2011). Uzaktan Eğitim Sisteminde Öğrenci Başarısını Ölçülmesinde Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri. 14 Ocak 2013 tarihinde <http://prezi.com/hoqqgt73qaou/uzaktan-egitim-olcme-ve-degerlendirme/> adresinden edinilmiştir.

Kurşun, E. (2012). Açık eğitim kaynakları: Paylaşmanın gücü. *Ses @ Eğitim Teknolojilerinin Yeni Sesi*, 14, 14 Ocak 2013 tarihinde <http://seset.ceit.metu.edu.tr/2012/10/acik-egitim-kaynaklari-paylasmanin-gucu/> adresinden edinilmiştir.

List of largest universities by enrollment. (2014, April 7). In Wikipedia, The Free Encyclopedia. 7 Nisan 2014 tarihinde http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=List_of_largest_universities_by_enrollment&oldid=603195069 adresinden edinilmiştir.

Olgren, C.H. (2012). Professional development resources in distance education and e-learning: Journals and magazines. 12 cık 2012 tarihinde <http://depd.wisc.edu/html/mags3.htm> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (1996). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 1995-1996 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-59685/h/taflo19596.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (1997). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 1996-1997 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-59714/h/taflo19697.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (1998). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 1997-1998 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-59743/h/taflo19798.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (1999). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 1998-1999 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-59772/h/taflo19899.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2000). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 1999-2000 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-59801/h/taflo19920.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2001) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2000-2001 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-43008/h/1ogrencisayilariozettaflopdf.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2002) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2001-2002 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-43143/h/1ogrencisayilariozettaflo.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2003) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2002-2003 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-43255/h/1ogrencisayilari.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2004) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2003-2004 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-43401/h/1ogrencisay.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2005) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2004-2005 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-43531/h/1ogrencisay.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2006) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2005-2006 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-43635/h/1ogrencisay.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2007) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2006-2007 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-43702/h/1ogrencisay.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2008) Öğrenci Sayıları Özet Tablosu: 2007-2008 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-45278/h/1ogrencisayozettaflo.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2009). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu 2008-2009 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-49848/h/1ogrencisayozettablosu.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2010). Ölçme, Seçme Ve Yerleştirme Merkezi 2011 - 2012 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri : 6. Yaşlara Göre 2009 - 2010 Öğretim Yılı Yeni Kayıt Olan Öğrenci Sayıları. 12 Ocak 2012 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-56174/h/6yaslaragoreyenikayitogrencisay.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2011). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu 2010-2011 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-58207/h/1ogrencisayozettablosu.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2012a). Ölçme, Seçme Ve Yerleştirme Merkezi 2011 - 2012 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri : 1. Öğrenci Sayıları Özet Tablosu. 12 Ocak 2012 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-60395/h/1ogrencisayozettablosu.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2012b). Ölçme, Seçme Ve Yerleştirme Merkezi 2011 - 2012 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri : 6. Yaşlara Göre 2011 - 2012 Öğretim Yılı Yeni Kayıt Olan Öğrenci Sayıları. 12 Ocak 2012 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-60427/h/6yaslaragoreyenikayitogrencisay.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2013a). Öğrenci Sayıları Özet Tablosu 2012-2013 Öğretim Yılı. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://osym.gov.tr/dosya/1-69398/h/1ogrencisayozettablosu.pdf> adresinden edinilmiştir.

ÖSYM (2013b). Ölçme, Seçme Ve Yerleştirme Merkezi 2012 - 2013 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri : 6. Yaşlara Göre 2012-2013 Öğretim Yılı Yeni Kayıt Olan Öğrenci Sayıları. 8 Nisan 2014 tarihinde <http://www.osym.gov.tr/dosya/1-56174/h/6yaslaragoreyenikayitogrencisay.pdf> adresinden edinilmiştir.

Özer, M., Gür, B.S. ve Küçükcan, T. (2010). *Yükseköğretimde kalite güvencesi*. Ankara: Seta Yayınları

Özkul, A.E. (2010). Engelliler için teknoloji destekli eğitim. Engelsiz üniversite birimlerinin yapılandırılması ve işleyişi toplantısı. 10 Mayıs 2012 tarihinde http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5FO6c_z-nlUJ:www.yok.gov.tr/index.php%3Foption%3Dcom_docman%26task%3Ddoc_download%26gid%3D556+Engelliler+%C4%B0%C3%A7in+Teknoloji+Destekli+E%C4%9Fitim+ali+ekrem+%C3%B6zkul&cd=1&hl=en&ct=clnk&client=firefox-a adresinden edinilmiştir.

Peters, O. (2010). *Distance education in transition: Developments and issues*. 5th ed. Almanya: BIS Verlag. 10 Ocak 2013 tarihinde http://www.mde.uni-oldenburg.de/download/asfvolume5_5_ebook.pdf adresinden edinilmiştir.

Public Consultation On Opening up Education – A Proposal For A European Initiative. (t.y.). 18 Ekim 2012 tarihinde http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/documents/consult/open_en.pdf adresinden edinilmiştir.

Radford, A.W. (2011). Learning at a distance: Undergraduate enrollment in distance education courses and degree programs. *National Center for Education Statistics*. 12 Ocak 2012 tarihinde <http://nces.ed.gov/pubs2012/2012154.pdf> adresinden edinilmiştir.

Simonson, M., Smaldino, S., Albright, M. ve Zvacek, S. (2012). *Teaching and learning at a distance: Foundations of distance learning*. 5th ed. Boston: Pearson

The Sloan Consortium (2012). *Changing Course: Ten Years of Tracking Online Education in the United States*. 13 Ocak 2012 tarihinde http://sloanconsortium.org/publications/survey/changing_course_2012 adresinden edinilmiştir.

The Sloan Consortium (2013). *Grade Change: Tracking Online Education in the United States, 2013*. 9 Nisan 2014 tarihinde <http://sloanconsortium.org/publications/survey/grade-change-2013> adresinden edinilmiştir.

Trindade, A.R., Carmo ve Bidarre (2000). Current developments and best practice in open and distance learning. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 1(1), 1-25. 10 Ocak 2012 tarihinde <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/viewFile/7/20> adresinden edinilmiştir.

Uzaktan Eğitim Rehberi (2012). Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler / Güncel Liste. 13 Ocak 2012 tarihinde <http://www.uzaktanegitimrehberi.com/uzaktan-egitim-veren-universiteler/> adresinden edinilmiştir.

Yavuz, M. (2012). *Yükseköğretim Yönetiminde Dönüşüm ve Türkiye için Alternatif Yönetim Modeli Önerisi*. Uzmanlık Tezi. Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. 13 Ocak 2013 tarihinde <http://www.dpt.gov.tr/DocObjects/View/14076/tez-myavuz.pdf> adresinden edinilmiştir.

YÖK (2012). Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar. 12 Ocak 2012 tarihinde http://www.yok.gov.tr/documents/10279/34559/uzaktan_ogretim_esas_usul.pdf/b8177cd6-5b3c-407a-9978-f8965419b117 adresinden edinilmiştir.

Yuan, L. & Powell, S. (2013). MOOCs and open education: Implications for higher education. JISCcetis. 22 Kasım 2013 tarihinde <http://publications.cetis.ac.uk/wp-content/uploads/2013/03/KAÇDs-and-Open-Education.pdf> adresinden edinilmiştir.

Ek 1. Türkiye’de Uzaktan Eğitim Veren Üniversiteler (Uzaktan Eğitim Rehberi, 2012)

1. Abdullah Gül Üniversitesi
2. Adnan Menderes Üniversitesi
3. Afyon Kocatepe Üniversitesi
4. Ahmet Yesevi Üniversitesi
5. Akdeniz Üniversitesi
6. Amasya Üniversitesi
7. Anadolu Üniversitesi
8. Ankara Üniversitesi
9. Atatürk Üniversitesi
10. Atılım Üniversitesi
11. Bahçeşehir Üniversitesi
12. Balıkesir Üniversitesi
13. Bartın Üniversitesi
14. Başkent Üniversitesi
15. Beykent Üniversitesi
16. Bilecik Üniversitesi
17. Bilkent Üniversitesi
18. Bingöl Üniversitesi
19. Bitlis Eren Üniversitesi
20. Boğaziçi Üniversitesi
21. Bülent Ecevit Üniversitesi
22. Celal Bayar Üniversitesi
23. Cumhuriyet Üniversitesi
24. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
25. Çukurova Üniversitesi
26. Dicle Üniversitesi
27. Dokuz Eylül Üniversitesi
28. Dumlupınar Üniversitesi
29. Düzce Üniversitesi

30. Ege Üniversitesi
31. Erzincan Üniversitesi
32. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
33. Fatih Üniversitesi
34. Fırat Üniversitesi
35. Gazi Üniversitesi
36. Gaziantep Üniversitesi
37. Gaziosmanpaşa Üniversitesi
38. Gelişim Üniversitesi
39. Girne Amerikan Üniversitesi
40. Hacettepe Üniversitesi
41. Harran Üniversitesi
42. Işık Üniversitesi
43. İnönü Üniversitesi
44. İstanbul Arel Üniversitesi
45. İstanbul Gelişim Üniversitesi
46. İstanbul Aydın Üniversitesi
47. İstanbul Bilgi Üniversitesi
48. İstanbul Kültür Üniversitesi
49. İstanbul Teknik Üniversitesi
50. İstanbul Ticaret Üniversitesi
51. İstanbul Üniversitesi
52. İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü
53. Kafkas Üniversitesi
54. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
55. Karadeniz Teknik Üniversitesi
56. Karabük Üniversitesi
57. Kırıkkale Üniversitesi
58. Kocaeli Üniversitesi
59. Maltepe Üniversitesi
60. Marmara Üniversitesi
61. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
62. Melikşah Üniversitesi
63. Mersin Üniversitesi
64. Mevlana Üniversitesi
65. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
66. Namık Kemal Üniversitesi
67. Nevşehir Üniversitesi
68. Okan Üniversitesi
69. Ondokuzmayıs Üniversitesi
70. Ortadoğu Teknik Üniversitesi
71. Polis Akademisi
72. Sakarya Üniversitesi
73. Selçuk Üniversitesi
74. Süleyman Demirel Üniversitesi
75. Trakya Üniversitesi
76. Turgut Özal Üniversitesi
77. Uşak Üniversitesi
78. Yalova Üniversitesi
79. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
80. Yıldız Teknik Üniversitesi
81. Yüzüncü Yıl Üniversitesi
82. Zirve Üniversitesi